

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
AGENCIJA ZA BANKARSTVO
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

STRATEŠKI PRIORITETI

**o upravljanju i nadzoru rizika povezanih sa
klimatskim promjenama i okolišnim
rizicima u bankarskom sektoru za period
2023.-2025. godina**

Sarajevo, februar/veljača 2023. godine

SADRŽAJ:

1. Uvod.....	6
2. Relevantnost u kontekstu BiH.....	6
3. Aktivnosti Agencije za bankarstvo FBiH vezane za klimatske promjene i okolišne rizike.....	7
4. Regulatorne inicijative za finansijske rizike povezane sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima	9
4.1. Taksonomije i druge regulatorne inicijative	10
4.2. Izloženost banaka rizicima povezanim sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima	10
4.2.1. Utvrđivanje glavnih rizika povezanih sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima.....	10
4.2.2. Izloženost bankarskog sektora fizičkim rizicima	11
5. Strateške aktivnosti Agencije o upravljanju i nadzoru rizika povezanih sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima	12
5.1. Opšti pregled aktivnosti obuhvaćenih Strategijom	13
6. Zaključak.....	14

Skraćenice i termini

BCBS	Basel Committee on Banking Supervision (Bazelski odbor za superviziju banaka)
BDP	Bruto domaći proizvod
BiH	Bosna i Hercegovina
CO ₂	Ugljikov dioksid
CRR	Capital Requirements Regulation (Regulatorni okvir o kapitalnim zahtjevima)
EBA	European Banking Authority (Evropsko nadzorno tijelo za bankarstvo)
ECB	European Central Bank (Evropska centralna banka)
EGD	European Green Deal (Evropski zeleni plan)
ESG	Environmental, social and governance (Okolišni, socijalni i upravljački)
EU	European Union (Evropska unija)
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
GAWB	Green Agenda for the Western Balkans (Zeleni plan za Zapadni Balkan)
GHG	Green House Gases (Staklenički plinovi)
NDC	National Determined Contributions (Nacionalno utvrđeni doprinosi)
SREP	Supervisory Review and Evaluation Process (Postupak nadzorne provjere i ocjene)
UNFCCC	United Nations Framework Convention on Climate Change (Okvirna konvencija Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama)

Pojmovnik

Strateški prioriteti o upravljanju i nadzoru rizika povezanih sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima za period 2023.-2025. godina u bankarskom sektoru (u daljnjem tekstu: Strategija) sadrže niz pojmova povezanih s rizicima od klimatskih promjena i okolišnim rizicima, te održivim finansiranjem:

- 1) **Finansijski rizici povezani s klimom** su potencijalni rizici koji mogu nastati usljed klimatskih promjena ili iz nastojanja da se ublaže klimatske promjene, njihov povezani utjecaj i njihove ekonomske i finansijske posljedice.
- 2) **Okolišni, socijalni i upravljački (ESG) rizici** označavaju vjerovatnoću gubitaka ili dodatnih troškova, ili gubitak planiranih prihoda, ili gubitak reputacije finansijske institucije zbog negativnog finansijskog utjecaja sadašnjih ili budućih faktora ESG-a na druge ugovorne strane i njihovu imovinu.
- 3) **Globalno zagrijavanje** je procijenjeno povećanje globalne srednje temperature površine Zemlje u odnosu na 30-godišnji prosjek, ili 30-godišnje razdoblje sa središtem na određenu godinu ili deceniju, izraženo u odnosu na predindustrijske nivoe, ako nije drukčije navedeno. Kada je riječ o 30-godišnjim periodima koji obuhvataju prošle i buduće godine, pretpostavlja se da će se nastaviti sadašnji višedecenijski trend zagrijavanja.
- 4) **GHG** su plinoviti sastavni dijelovi atmosfere, kako prirodni tako i antropogeni (povezani s ljudima), koji apsorbuju i emituju zračenje na određenim valnim dužinama unutar spektra toplinskog infracrvenog zračenja koje emituju Zemljina površina, sama atmosfera i oblaci. To svojstvo uzrokuje efekat staklenika. H₂O, CO₂, N₂O, CH₄ i O₃ su primarni staklenički plinovi Zemljine atmosfere.
- 5) **Manipulativni zeleni marketing** označava obmanjivanje klijenata, investitora i drugih ekonomskih subjekata o upotrebi posuđenih ili uloženi sredstava o namjerama finansijske institucije da postigne ciljeve održivog razvoja uzimajući u obzir ESG faktore s ciljem traženja povlaštenog tretmana ili finansijskih uslova od investitora, zajmoprimaca ili klijenata.
- 6) **Fizička opasnost** je potencijalni nastanak prirodnog ili ljudskim djelovanjem izazvanog fizičkog događaja ili trenda ili fizičkog utjecaja koji može uzrokovati gubitak života, povredu ili druge utjecaje na zdravlje, kao i oštećenje i gubitak imovine, infrastrukture, sredstava za izdržavanje, pružanja usluga, ekosistema i prirodnih resursa. U ovoj Strategiji, pojam opasnost odnosi se na fizičke događaje ili trendove povezane s klimom ili njihove fizičke utjecaje.
- 7) **Fizički rizici** su ekonomski troškovi i finansijski gubici koji proizilaze iz povećanja ozbiljnosti i učestalosti:
 - a) Ekstremnih vremenskih događaja povezanih s klimatskim promjenama (ili ekstremnih vremenskih događaja), kao što su toplotni valovi, klizišta, poplave, šumski požari i oluje (tj. akutnih fizičkih rizika),
 - b) Dugoročnih postepenih klimatskih promjena, kao što su promjene padavina, ekstremne vremenske promjene, zakiseljavanje okeana, porast nivoa mora i prosječnih temperatura (tj. hroničnih fizičkih rizika ili hroničnih rizika),
 - c) Indirektnih utjecaja klimatskih promjena kao što je gubitak usluga ekosistema (npr. dezertifikacija, nestašica vode, degradacija kvaliteta tla ili morske ekologije).
- 8) **Neupotrebljiva imovina** je imovina koja u određenom trenutku prije kraja njenog ekonomskog vijeka više nije u stanju da ostvaruje ekonomski povrat kao rezultat promjena povezanih s prelaskom na niskougljičnu ekonomiju.
- 9) **Održivi razvoj** označava dugotrajni ekonomski prosperitet koji je manje zavisian od korištenja ograničenih resursa i eksploatacije okoliša, kao i koji je socijalno inkluzivniji i uključuje međusobno usko povezane ESG aspekte.

- 10) **Prijelazni rizik** (rizici prelaska) na model niskougljične ekonomije odnosi se na finansijski gubitak banke koji može proizaći, direktno ili indirektno, iz procesa prilagođavanja prema ostvarenju niskougljične i ekološki održivije ekonomije.
- 11) **Taksonomija** ekonomskih djelatnosti označava sistem klasifikacije u kojem se utvrđuje lista ekološki održivih ekonomskih djelatnosti i pragova pomoću kojih se može jasno odrediti koja ekonomska djelatnost je u skladu s održivim razvojem, okolišnim ciljevima i principima održive ekonomske djelatnosti. Takva taksonomija pomaže investitorima, emitentima i promotorima projekata da se usmjere na prelazak na niskougljičnu i resursno efikasniju ekonomiju koja je otporna na rizike, kao i olakšava sistem objave informacija povezanih s klimom.

1. Uvod

Klimatske promjene i tranzicija na zelenu, manje ugljično intenzivnu ekonomiju su procesi koji imaju veliki utjecaj na privrednu aktivnost, a time i na finansijski sistem svake zemlje. Rizici povezani sa klimatskim promjenama i okolišni rizici postaju sve relevantniji za banke i njihovo poslovno okruženje, te se isti moraju uzeti u obzir u procesu upravljanja rizicima. Uloga Agencije za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Agencija) je da osigura da su banke spremne adekvatno odgovoriti na izazove uzrokovane klimatskim promjenama, pri tom preuzimajući proaktivnu ulogu u izgradnji otpornosti banaka na finansijske rizike u nastajanju, koji proizilaze iz klimatskih promjena, te sposobnosti da podrže prelazak na prihvatljivu stopu emisija na nivou ekonomije, a u okviru nadležnosti propisanih Zakonom o bankama i Zakonom o Agenciji za bankarstvo FBiH.

Uzimajući u obzir da je jedan od strateških ciljeva Agencije približavanje EU regulativi i međunarodnim principima u svim oblastima supervizije i restrukturiranja banaka, odnosno održavanje ekvivalencije regulatornog okvira sa istim u EU, te prateći trendove i dešavanja u segmentu razvoja supervizorskog i regulatornog okvira EU, pripremljen je dokument Strateški prioriteti o upravljanju i nadzoru rizika povezanih sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima u bankarskom sektoru za period 2023.-2025. godina (u daljnjem tekstu: Strategija). Isti ima za cilj definisati aktivnosti Agencije u planiranom periodu koje ne podstiču finansijske tokove banaka prema zelenijim investicijama, već nastoje osigurati da banke pravilno utvrđuju, upravljaju, kontrolišu i izvještavaju o rizicima povezanim sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima kojima su izložene ili bi mogle biti izložene.

Strategijom se utvrđuju principi na kojima počiva mapa puta i konkretne mjere koje će se provesti u četiri oblasti: regulatorne mjere, procjena rizika, nadzor i međunarodna saradnja, u periodu od 2023.-2025. godine. Agencija očekuje da će se mjerama predviđenim Strategijom značajno poboljšati razumijevanje i upravljanje klimatskim rizicima od strane banaka.

Agencija će ocijeniti optimalne načine implementacije regulatornih i nadzornih zahtjeva koji se odnose na rizike povezane sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima, a u odnosu na važeće propise u FBiH, uzimajući u obzir stepen razvijenosti finansijskog tržišta, karakteristike i specifičnosti u pružanju finansijskih usluga, te napredak BiH na putu ka članstvu u EU.

2. Relevantnost u kontekstu BiH

Jasan međunarodni konsenzus o potrebi da se negativan utjecaj klimatskih promjena svede na najmanju mjeru, kako kroz mjere za ublažavanje, tako i kroz mjere za prilagođavanje, prihvatila je i BiH, kao zemlja potpisnica mnogih međunarodnih sporazuma i inicijativa. BiH je postala ugovorna strana UNFCCC-a 6. decembra 2000. godine, a Protokol iz Kjota ratificirala je 16. aprila 2007. godine. Potpisan je i Pariški sporazum o klimatskim promjenama u decembru 2015. godine, kojim se nastoji ograničiti povećanje globalne temperature, idealno, na 1,5 stepeni celzijusa. Prvi korak u operacionalizaciji tih obaveza BiH je poduzela u 2016. godini podnošenjem svojih Nacionalnih utvrđenih doprinosa (NDC) UNFCCC-u, koji će pomoći u rješavanju problema globalnog zagrijavanja, a odnose se na smanjenje emisija GHG-a za 33,2% do 2030. godine, te za skoro 66% do 2050. godine, u odnosu na nivoe iz 1990. godine. Isti su revidirani u 2021. godini, te uključuju:

- povećane ciljeve smanjenja emisija do 2030. godine za 50% s naglaskom na ključne sektore u zemlji: elektroenergetski, sektor daljinskog grijanja, građevinarstvo, industriju, transport, šumarstvo, poljoprivredu i otpad;

- komponentu prilagođavanja na klimatske promjene, s najviše intervencija u sektorima ranjivim na klimatske promjene poput poljoprivrede, vodnih resursa, šumarstva, energetike, turizma, bioraznolikosti i zdravlja ljudi;
- značajnu dekarbonizaciju ekonomije, posebno u elektroenergetskom sektoru.

Pored navedenog, BiH podnosi svoje nacionalne izvještaje i dvogodišnje izvještaje o emisijama stakleničkih plinova. Obaveze BiH u oblasti zaštite okoliša su praćene strategijom EU-a, obzirom da je BiH podnijela zahtjev za članstvo 2016. godini. BiH je jedna od 6 zemalja Zapadnog Balkana koje su potpisale Sofijsku deklaraciju (novembar 2020. godine), u kojoj su zemlje priznale Evropski zeleni plan (EGD), kao kamen temeljac za Zeleni plan za Zapadni Balkan (GAWB). Navedeni Plan uključuje obaveze koje se odnose na ublažavanje i prilagođavanje klimatskim promjenama, a koje podrazumijevaju: klimu, energiju i mobilnost, kružnu ekonomiju, uklanjanje onečišćenja, održivu poljoprivredu i proizvodnju hrane i bioraznolikost. Klimatske promjene povećat će rizik i ozbiljnost prirodnih katastrofa u BiH, a u pojedinim ekonomskim sektorima (poljoprivreda i šumarstvo, vodoprivreda, građevinski sektor, transport, industrija i turizam) primjetan je utjecaj istih, koji se može intenzivirati u narednom periodu. Također, navedeni sektori mogu biti dodatno izloženi novim propisima i tehnološkim promjenama, koje će BiH trebati uvesti radi preuzetih obaveza prema EU-a i međunarodnih obaveza.

Iako državna taksonomija još uvijek nije izrađena, klimatska pitanja pokrivaju različite institucije u zemlji, kako na državnom, tako i na entitetskom nivou. Uvažavajući navedeno, Agencija je u prethodnom periodu intenzivirala svoje aktivnosti u ovoj oblasti, a ova Strategija je inicijalni korak u uključivanju rizika povezanih sa klimatskim promjenama i okolišnih rizika u bankarski sektor.

3. Aktivnosti Agencije za bankarstvo FBiH vezane za klimatske promjene i okolišne rizike

Finansijski sektor će imati važnu ulogu u olakšavanju prelaska na novi model održivog rasta koji je inkorporiran u NDC i EGD, te u minimiziranju utjecaja fizičkih opasnosti pravilnim utvrđivanjem i implementacijom u svom okviru rizika. Obzirom na dominantnu ulogu koju ima bankarski sektor u finansijskom posredovanju, banke mogu imati ključnu ulogu u ekologizaciji finansijskog sektora. Utvrđivanje puta prelaska ka održivijoj ekonomiji i usklađivanje s Pariškim sporazumom nije zadatak za bankarske supervizore, niti je to definisanje sistema klasifikacije (taksonomije) ekonomskih djelatnosti za koje bi se trebalo utvrditi da su zelene ili održive. Nacionalne ciljeve i strategije trebaju utvrditi druge državne i entitetske institucije. Međutim, rizici povezani sa klimatskim promjenama i okolišni rizici mogu rezultirati fizičkim i prijelaznim rizicima, koji bi mogli utjecati na sigurnost i snagu pojedinačnih banaka i imati šire posljedice za finansijsku stabilnost bankarskog sektora. Kako bi upravljala finansijskim rizicima povezanim s klimatskim promjenama i okolišem u bankarskom sektoru, osnovni cilj Agencije je da osigura da banke pravilno utvrđuju, upravljaju, mjere i kontrolišu ove rizike. Uloga Agencije nije aktivno podsticanje finansijskih tokova prema održivijim investicijama, već izrada regulatornog i supervizorskog okvira za osiguravanje da banke pravilno pristupaju rješavanju klimatskih rizika.

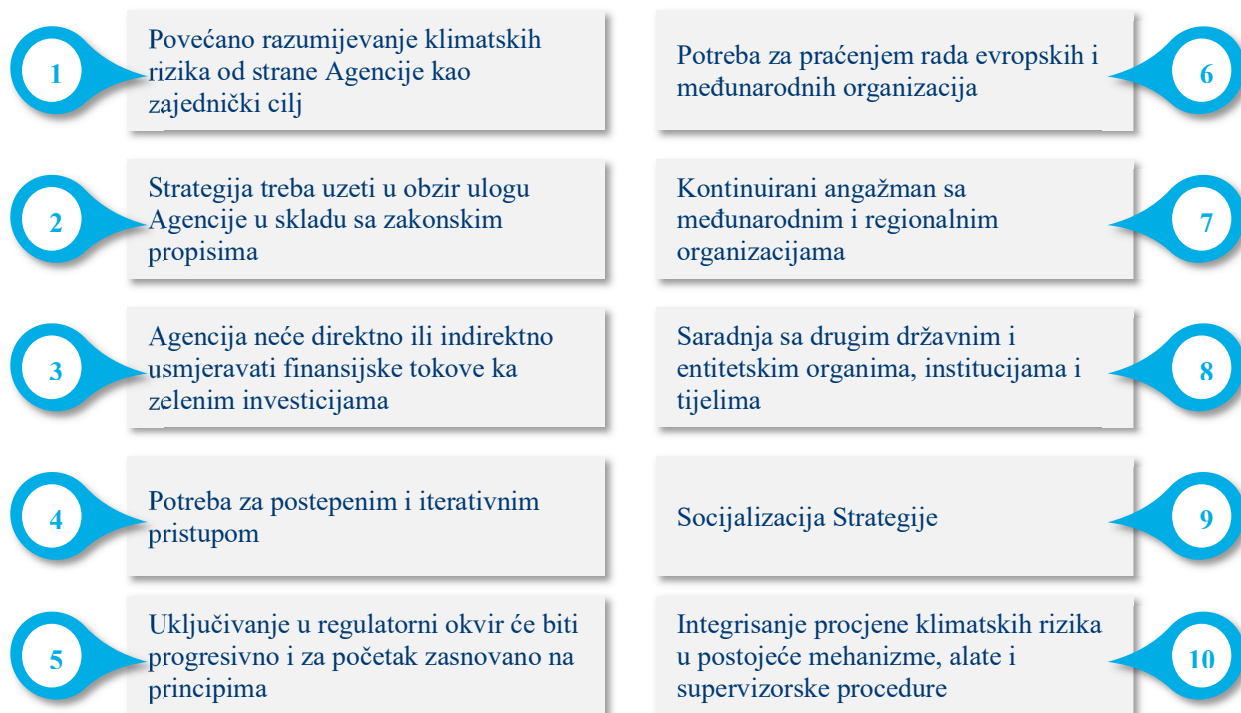
Analiza izloženosti bankarskog sektora prijelaznom riziku pokazuje da je jedna četvrtina ukupnih kredita privatnom sektoru (25,5% u FBiH) data klimatski osjetljivim ekonomskim sektorima, naročito građevinarstvu (6,7%), transportu (6,3%), fosilnim gorivima (5,3%) i u manjoj mjeri komunalnim uslugama, energetski intenzivnim industrijama i poljoprivredi (kombinovani ponder manji od 10%). Profil klimatskog rizika BiH iz 2021. godine koji je

Strateški prioriteti o upravljanju i nadzoru rizika povezanih sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima u bankarskom sektoru za period od 2023.-2025. godina

izradila Svjetska banka, pokazao je da će projicirane klimatske promjene učiniti BiH sve ranjivijom na prirodne opasnosti: suše, toplotne valove, obilne padavine, klizišta i poplave. Procjene su da nepogode povezane s vremenskim prilikama izazivaju ekonomske gubitke do 1,5% BDP-a godišnje za region. Više od 20% teritorije BiH sklono je poplavama, koje u prosjeku godišnje utiču na oko 100.000 ljudi i oko 1,2 milijarde KM u BDP-u. Planinski reljef, zastarjela infrastruktura i visoka stopa urbanizacije pogoršavaju ranjivost na zemljotrese i klizišta. Navedeni fizički rizici će indirektno, kroz stanovništvo i privredna društva, utjecati na profil rizičnosti bankarskog sektora, te potencijalno prouzrokovati značajan utjecaj na kreditni rizik, tržišni, operativni i rizik likvidnosti bankarskog sektora.

Izloženost bankarskog sektora rizicima povezanim sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima je jedan element koji je relevantan za finansijsku stabilnost bankarskog sektora. Drugi element je pripremljenost banaka da prepoznaju, uključe i upravljaju tim rizicima i izloženostima. Agencija je u prethodnom periodu provela pregled stanja sadašnjih praksi upravljanja klimatskim i okolišnim rizicima u bankarskom sektoru FBiH kroz sveobuhvatni Upitnik o klimatskim i ekološkim rizicima. Analizirajući dostavljene podatke i informacije, zaključeno je da su banke u FBiH svjesne postojanja navedenih rizika, ali da je napredak u ovom segmentu još uvijek na niskom nivou. Određene banke su razvile „zelene“ proizvode i prakse pod utjecajem međunarodnih finansijskih institucija. Posebno su istaknuti značajni nedostaci u pravnom i regulatornom okviru, kao i potreba za značajnim unapređenjem praksi upravljanja i rukovođenja. Informacioni sistemi većine banaka još uvijek nisu prilagođeni potrebama za pravovremeno evidentiranje, praćenje i izvještavanje sa aspekta rizika povezanih sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima.

Sve navedeno, kao i potencijalni utjecaj na kapital i kapitalne zahtjeve u slučaju materijalizacije ovih rizika, predstavlja osnov i razlog usvajanja ove Strategije. Ista je zasnovana na 10 principa za postupanje s klimatskim rizicima, na kojima počiva mapa puta i konkretne mjere koje će se provesti u periodu od 2023.-2025. godine:

Aktivnosti predviđene ovom Strategijom svrstane su u četiri grupe:

- **REGULATORNE MJERE** - uključuju pripremu i donošenje podzakonskih akata za upravljanje klimatskim i okolišnim rizicima, a mogu uključivati i druge aktivnosti, kao što je npr. izmjena postojećih propisa o internom procesu procjene adekvatnosti kapitala, internom upravljanju i upravljanju rizicima i sl..
- **AKTIVNOSTI PROCJENE** - obuhvataju aktivnosti procjene i detaljnog razumijevanja izloženosti banaka rizicima povezanim sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima korištenjem analize scenarija i, prema potrebi, testiranja otpornosti na stres.
- **SUPERVIZORSKE MJERE** koje obuhvataju aktivnosti Agencije nakon donošenja podzakonskih akata i/ili drugih propisa, a koje se odnose na poduzimanje mjera potrebnih za procjenu usklađenosti banaka s novim zahtjevima, ažuriranje SREP-a i drugih metodologija procjene koje supervizori koriste u svom svakodnevnom radu.
- **MJERE U POGLEDU ZNANJA/SARADNJE** - uključuju eventualne aktivnosti održavanja konferencija i radionica o rizicima povezanim sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima, kao i saradnja s drugim državnim i entitetskim tijelima nadležnim za politike održivosti zemlje i učešće u regionalnim i međunarodnim forumima radi proširivanja stručnosti i znanja u tim oblastima.

4. Regulatorne inicijative za finansijske rizike povezane sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima

Klimatske promjene su globalni problem koji se pokušava riješiti smanjenjem emisija CO₂ i GHG, prvenstveno u energetsom sektoru, manjom potrošnjom fosilnih goriva (termalnog uglja, nafte i plina) ili zamjenom fosilnih goriva obnovljivim/alternativnim izvorima energije. Mjere politike koje se poduzimaju širom svijeta rezultuju fizičkim i prijelaznim rizicima za banke i druge finansijske institucije, koji mogu uzrokovati direktne ili indirektno gubitke. Stroge mjere, tehnološki razvoj ili preferencije potrošača koje se brzo mijenjaju, mogu dovesti do gubitka vrijednosti određene imovine (neupotrebljiva imovina), što će utjecati na djelatnost banke (prijelazni rizici). U tom kontekstu, bonitetni regulatori i supervizori poduzimaju odlučne mjere s dvostrukim ciljem: (i) osiguravanje da banke pravilno razumiju, upravljaju, utvrđuju i kontrolišu klimatske rizike kojima su izložene i (ii) da su supervizori u stanju pravilno mjeriti profil rizika povezanih sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima.

Regulatorna i nadzorna tijela poduzela su višestruke mjere u ovoj oblasti. Engleska centralna banka bila je prva institucija koja je u aprilu 2019. godine izdala Smjernice o upravljanju rizicima od klimatskih promjena u banci. Veoma važna prekretnica došla je s objavom sveobuhvatnog Vodiča o klimatskim i okolišnim rizicima u novembru 2020. godine od strane ECB-a. Također, drugi supervizori u EU izdali su svoja očekivanja i/ili preporuke o upravljanju tim rizicima. BCBS je izdao konačnu verziju svojih Principa djelotvornog upravljanja i nadzora nad klimatskim rizicima u junu 2022. godine.

Regulatorna tijela napreduju i u uključivanju klimatskih rizika i, u širem smislu, ESG rizika u SREP. Rad evropskih tijela na SREP-u je ključan za BiH, obzirom da se supervizorski i regulatorni okvir u BiH usklađuje sa istim u EU. Regulatorne i nadzorne institucije unapređuju i svoje metode za mjerenje izloženosti finansijskih institucija klimatskim rizicima, kroz analize scenarija i testove otpornosti na stres, uvažavajući duži vremenski horizont (jer se očekuje da će se najdublji negativni utjecaji klimatskih rizika desiti u srednjem ili dugom roku). Regulativom se od banaka traži da vrše bonitetna objavljivanja o održivosti. U EU-u se Uredbom CRR od banaka zahtijeva da u okviru stuba III vrše objavljivanja kvantitativnih i kvalitativnih informacija o klimatskim rizicima, radi omogućavanja investitorima da

Strateški prioriteti o upravljanju i nadzoru rizika povezanih sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima u bankarskom sektoru za period od 2023.-2025. godina

procjenjuju izloženost banaka klimatskim rizicima i prakse upravljanja istim. Manji napredak ostvaren je u integraciji klimatskih rizika u bonitetni okvir za kapitalne zahtjeve, te je još uvijek prerano razmatrati način na koji se uključivanje tih rizika može usmjeriti prema standardizovanom pristupu za izračunavanje kapitalnih zahtjeva.

4.1. Taksonomije i druge regulatorne inicijative

Ekonomski subjekti, uključujući banke, trebali bi imati jasan i zajednički okvir za utvrđivanje kriterija na osnovu kojih se ekonomska djelatnost definiše kao zelena ili održiva (zelena taksonomija). U nedostatku zajedničkog okvira, banke će trebati koristiti svoje sopstvene definicije održivih/zelenih djelatnosti, izbjegavajući rizik od manipulativnog zelenog marketinga, pri čemu banke mogu procjenjivati održivost svojih portfolija. Definisane zelene taksonomije nije u okviru ovlaštenja Agencije, budući da državna klasifikacija održivosti ekonomskih djelatnosti neće utjecati samo na nadzirane institucije, već i na mnoge druge ekonomske subjekte, uključujući nefinansijska društva i subjekte javnog sektora. Agencija će biti na raspolaganju za saradnju s nadležnim tijelima i organima BiH koji su odgovorni za izradu zelene taksonomije i pripadajućih zahtjeva za objave.

U kontekstu Sofijske deklaracije iz 2020. godine i brze pojave Zelene taksonomije EU-a kao globalnog zlatnog standarda za klasifikaciju ekonomskih djelatnosti, Evropska taksonomija brzo postaje glavna referenca u zemljama Zapadnog Balkana. Zelenu taksonomiju EU-a izradila je Evropska komisija u okviru Održivog akcionog plana EU-a, kojim se podržavaju ambiciozni klimatski i energetske ciljevi EU-a da smanji emisije stakleničkih plinova na nultu neto stopu emisija ugljika do 2050. godine i da prepolovi emisije do 2030. godine. Sveobuhvatni cilj navedene taksonomije je da omogući investitorima, privrednim društvima, emitentima i promoterima projekata tranziciju na niskougljičnu, otpornu i resursno efikasnu ekonomiju, te da služi kao izvještajni okvir za novu uredbu EU-a o objavama investitora, društava i banaka povezanim s klimom.

4.2. Izloženost banaka rizicima povezanim sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima

4.2.1. Utvrđivanje glavnih rizika povezanih sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima

Banke su izložene finansijskim rizicima povezanim s klimatskim promjenama kroz dva ključna kanala: fizičke rizike i prijelazne rizike. Fizički rizici proizilaze direktno iz klimatskih promjena, dok prijelazni rizici proizilaze iz odgovora kreatora politika, inovatora ili potrošača, s ciljem sprečavanja i/ili borbe protiv klimatskih promjena.

Fizički rizici odnose se na efekte kako rasta temperatura, tako i ekstremnih vremenskih događaja, koji postaju sve češći, te se mogu podijeliti na akutne i hronične rizike. Akutni rizici su iznenadni kratki i teški događaji koji imaju značajan negativan utjecaj (suše, toplotni valovi, cikloni, oluje, itd.). Hronični rizici odražavaju ekološke uslove koji se kontinuirano pogoršavaju (porast nivoa mora, povećanje prosječnih temperatura, smanjenje padavina, itd.).

Prijelazni rizici odražavaju potencijalne gubitke s kojima se banke mogu suočiti zbog novih propisa i politika, tehnološkog razvoja i preferencija klijenata, usljed procesa prelaska na održiviju, manje ugljično intenzivnu ekonomiju.

Također, postoji i izloženost rizicima od odgovornosti ili sudskih sporova, koji se sve više smatraju potkategorijom fizičkih i prijelaznih rizika, a nastaju kao rezultat traženja nadoknade

gubitaka koje su pretrpjeli fizička lica ili poslovni subjekti, zbog gore navedenih fizičkih ili prijelaznih rizika povezanih s klimatskim promjenama, ili zahtijeva za naknadu štete zbog utjecaja koji su djelatnosti subjekta imale na okoliš.

Osnovne karakteristike rizika povezanih sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima je da su:

- a) **sistemske** i utjecati će na svakog potrošača, svako društvo, u svim sektorima i svim geografskim područjima;
- b) **istovremeno neizvjesni, a ipak predvidljivi**. Tačna kombinacija fizičkih i prijelaznih rizika koja će nastati je neizvjesna, ali se čini očitim da će se ili nastaviti sadašnjim putem emisija i suočiti se s većim fizičkim rizicima ili će se promijeniti pristup smanjenjem emisija i suočiti se s većim prijelaznim rizicima;
- c) veličina i ravnoteža budućih rizika s kojima se suočavamo bit će **određene mjerama koje počnemo poduzimati sada**.

4.2.2. Izloženost bankarskog sektora fizičkim rizicima

BiH je izložena riziku od prirodnih katastrofa, koje utiču na različite ekonomske sektore i zdravlje ljudi. U 2014. godini, do tada neviđene količine padavina pogodile su 25% stanovništva, uzrokujući ozbiljne poremećaje u ekonomiji, s riječnim poplavama koje su potopile poljoprivredna zemljišta i 81 općinu. To je izazvalo više od 3.000 klizišta, utičući na skoro 15% BDP-a. Glavni sektori koji će biti pogođeni klimatskim promjenama i fizičkim rizicima su sektor poljoprivrede, građevinski sektor, sektor vodosnabdijevanja i energetski sektor.

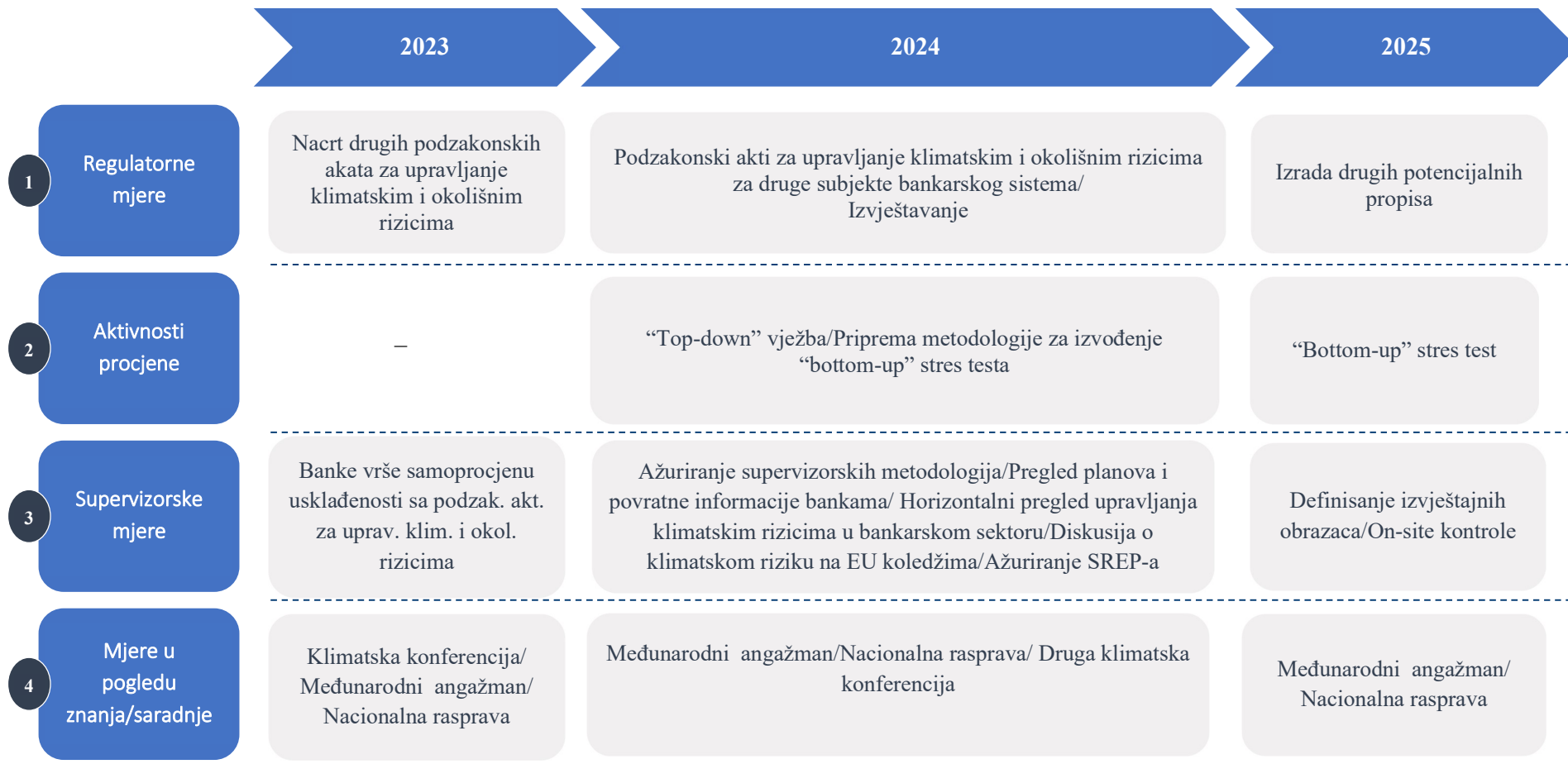
Kada je riječ o bankama, smatra se da fizički rizici utječu na rast kreditnog, tržišnog, likvidnosnog i operativnog rizika. Ukoliko štete od fizičkih rizika nisu osigurane, banke se mogu suočiti s povećanim kreditnim rizicima. Fizički rizici mogu negativno utjecati na dostupnost novčanih tokova klijenata banaka, smanjujući njihova finansijska sredstva i negativno utičući na depozite banaka. Osim toga, ukoliko pružatelji finansiranja (profesionalni investitori, međunarodne finansijske institucije itd.) smatraju da banke materijalno značajno podliježu rizicima povezanim sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima, mogu se suzdržati od pružanja izvora finansiranja. Povećanje učestalosti ekstremnih vremenskih događaja moglo bi utjecati i na makroekonomske uslove kroz trajno oštećenje državne infrastrukture i oslabiti osnovne faktore kao što su ekonomski rast, zaposlenost i inflacija. Ekstremni vremenski događaji mogli bi utjecati i na kontinuitet poslovanja, uključujući mreže poslovnica, urede, infrastrukturu, procese i radnike, te bi se mogle povećati cijene ulaznih materijala poput energije, vode i osiguranja.

Vezano za prijelazne rizike, reputacijski rizik mogao bi, također, proizaći iz promjena raspoloženja među klijentima i povećanja pažnje i nadzora od strane drugih zainteresovanih strana nad odgovorom bankarskog sektora na klimatske promjene. Osim toga, češći sudski sporovi vezani za pitanja okoliša mogu izložiti banke dodatnim troškovima.

5. Strateške aktivnosti Agencije o upravljanju i nadzoru rizika povezanih sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima

Predviđene aktivnosti Agencije u periodu 2023.-2025. godina, u skladu sa ovom Strategijom i predviđenim kategorijama aktivnosti, date su u nastavku u skraćenom obliku, a iste obuhvataju pregled najrelevantnijih aspekata svake od glavnih aktivnosti i mjera Agencije.

5.1. Opšti pregled aktivnosti obuhvaćenih Strategijom

6. Zaključak

Uzimajući u obzir da je jedan od strateških ciljeva Agencije usklađivanje sa dinamičnom EU regulativom i međunarodnim principima u svim segmentima supervizije, odnosno regulative banaka, te održavanje ekvivalencije regulatornog okvira sa istim u EU, pripremljen je Strateški dokument o upravljanju i nadzoru rizika povezanih sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima u bankarskom sektoru. Strategija predstavlja mapu puta u aktivnostima koje će Agencija poduzeti u periodu 2023.-2025. godina s ciljem značajnog poboljšanja razumijevanja i upravljanja rizika povezanih sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima od strane banaka. Ista ima za cilj definisati aktivnosti Agencije u planiranom periodu koje ne podstiču finansijske tokove banaka prema zelenijim investicijama, već nastoje osigurati da banke pravilno utvrđuju, upravljaju, kontrolišu i izvještavaju o rizicima povezanim sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima kojima su izložene ili bi mogle biti izložene.

Agencija ima mandat da procijeni način na koji se rizici povezani sa klimatskim promjenama i okolišni rizici mogu uključiti u tri stuba bonitetnog nadzora. U okviru nadzornog dijaloga Agencija će komunicirati sa bankama o očekivanjima i obavezama vezanim za postupanje banaka. U planiranom razdoblju izvršiti će se izrada podzakonskog okvira, te nastaviti razvijati nadzorni pristup upravljanju rizicima povezanim sa klimatskim promjenama i okolišnim rizicima.

Strategija Agencije može se revidirati kroz redovne procese poslovnog planiranja u Agenciji, te usklađivati sa eventualnim vanrednim regulatornim mjerama i aktivnostima usljed izmijenjenih okolnosti.

Agencija za bankarstvo Federacije BiH